

Uloga mlade inteligencije u kreiranju kulturne politike

Jasna Petrić

Da naša kulturna situacija zavisi i od klime koja danas vlada na sveučilištu, sasvim je jasno, i analiza kulturne situacije na sveučilištu djelomično nam omogućava da ocijenimo budućnost i širinu dometa djelovanja intelektualnih snaga u kulturnoj revoluciji koje smo suvremenici i prečesto ogorčeni kritičari.

Predmet neposredne analize, koja se temelji na impresijama i zaključcima iz razgovora i mnogobrojnih kontakata, su studenti Zagrebačkog sveučilišta, pa će situacija tako prezentirana biti tek prilog generalnoj ocjeni, na žalost samo uslovne vrijednosti.

Društveno neazintereziran, intelektualno pasivan, nedostatno obrazovan student neosporno je prisutan na Sveučilištu, gdje može imati i širi značaj u stvaranju jedne određene psihologije formalnog odnosa prema radu i zajednici koja ga školuje i koja s pravom očekuje od njega maksimalno razvijanje sposobnosti i znanja. Kao masovnija pojava to je problem generacije, i jedini način da se izbjegne njegov odlučujući utjecaj na nju je da Sveučilište svojim kriterijima i zahtjevima te djelovanjem samih studenata nametne norme i standarde koji će odlučno ovladati sredinom.

Činjenica je da slobodno vrijeme studenta (inače vrlo rastezljiv pojam) stvarno postoji: potvrda za to je npr. sveukupna zabava koja je studentima omogućena i u kojoj sudjeluju. U velikoj mjeri zabava inferiorne vrste zamjenjuje zabavu i odmor koji bi značio intelektualno obogaćivanje i upoznavanje studenta s kulturnim vrijednostima koje ne ulaze usko u njegov predmet studija. »Intelektualni razvitak« prepušten je periodu intenzivnog spremanja ispita, a »svo to slobodno vrijeme« neprikosnoven je domen dokolice. Budući da je vrlo sigurno mjerilo kulturnog nivoa pojedinca način na koji provodi svoje slobodno vrijeme, disproporciju koja se pojavljuje u, da je nazovem, »fazi studiranja« (mislim spremanja ispita) i »fazi odmora« (tj. vremenu bez ispita) karakteriziraju različiti, katkad zabrinjavajuće oprečni sadržaji. Paradoksi koji tu postoje jednako su jaki i kod studija društvenog i prirodnog smjera. Slobodno vrijeme ni u jednom od ova dva slučaja ne služi da ili nadopuni društveni studij, ili smanji nužnu »profesionalnu deformiranost« studija prirodnih nauka i upotpuni je općim humanističkim obrazovanjem. Ovdje se može primijetiti da je interes, odnosno dezinteres za kulturne vrijednosti stvar svakog pojedinca, što, naravno, može biti slučaj, ali je to očito i jedno

socijalno ponašanje, jedno opće stanje u kojem pojedinci reaguju shodno sredini koja ih okružuje.

Da se to ne bi svelo na razmatranje »ima nas ovakvih i onakvih«, potrebno je govoriti o nekim od načina kako da se određena sredina, ovdje fakultet, uključi u masovnu akciju stvaranja nove kulturne klime, postepenog postavljanja novih normi i masovnih vrijednosti.

Intelektualna pasivnost i, da tako drastično kažem, uništavanje slobodnog vremena dijelom su proizvod šire društvene situacije; ono što se recimo u štampi povremeno pojavljuje kao izvjesna kriza kulture u zemlji (prazne izložbe, koncertne dvorane itd.) lamentacije su koje ne pridonose stvari. Stvarno uključivanje studenata u kulturni život, masovno uključivanje ne predstavnika studenata, nego studenata nećemo očekivati od onog »da već neko jednom sredi stvari u kulturi«, već posredstvom volontarističke akcije samih studenata u okviru Sveučilišta (ne mislim da je bez novca moguće raditi sve to), entuzijazmom koji je samo prividno odsutan i na kojeg će dobro usmjerena inicijativa već naići.

Stav studentske inteligencije (time mislim ljude s određenim moralnim, intelektualnim i ideološkim kvalitetama) posebnog je značenja u ovoj masovnoj akciji, u kojoj takvim sposobnim pojedincima pripada uloga inicijatora, žarišta akcije koja je neophodna da jednu sredinu oplemeni, dade joj nove impulse, ideje i vrednovanja. Probuđeni entuzijazam i mogućnosti aktiviranja u kulturnim manifestacijama svakog pojedinog fakulteta u stvaranju kreativne klime je jedan od načina da se izazove masovna zainteresiranost, otpor, kritike, najrazličitija reagiranja, što sve zajedno ide u prilog tezi da je početni impuls pojedinca u stanju da iz temelja prodrma jednu sredinu (iz raznih društvenih i drugih razloga) povučenu u sebe i nezainteresiranu.

Osnovati kazalište u okviru pojedinih fakulteta, vlastiti časopis itd. stari su i konvencionalni oblici studentske aktivnosti kada ih se ne postavi na jednu drugačiju, širu osnovu u kojoj grupa entuzijasta nema apsolutnu ulogu, nego ulogu pokretača u nastojanju da obuhvati najveći dio studenata i omogućiti najrazličitije vidove aktivnosti.

Naravno, omogućiti masovno sudjelovanje nije lako, i inicijatori ovdje moraju često žrtvovati daleko više truda i vremena nego da istu stvar rade kao zatvorena grupa. Iskustva na FPN u tom smislu pokazala su da za omasovljenje kulturnih manifestacija treba mnogo upornosti i borbe. Pokušaj da se osnuje npr. kazalište, časopis, radni sastanci naišao je na bedem nerazumijevanja, neke vrste preventivne kritike i otpora.

(Bilo je karakterističnih primjedaba, npr. kako je to domena studenata Kazališne akademije i sl.). No isto tako upornost u provođenju akcija urodila je iz te prividne pasivnosti i otpora oduševljenjem i sve širim interesom. Spomenuto je da pojedinci ovdje igraju vrlo značajnu ulogu; to je uloga studentske inteligencije koja uviđa realno stanje i probleme, i kojoj je pitanje vlastite odgovornosti za kulturnu situaciju sredine u kojoj radi i živi uvijek prisutno pitanje svijesti i savjesti, gdje ograde, povlačenja i izolacije svake vrste mogu značiti samo konformizam i pasivnost, neoprostivo prepuštanje problema i negativnosti u studentskoj zajednici »anonimnim i fatalnim snagama«.

(»Čudna je životinja društvo«, reče mi jedan odgovorni kolega zamišljen nad nekim od uobičajenih paradoksa njegove sredine.)

Samopotvrđivanje takve inteligencije bit će rezultat stalne borbe i neumornog reagiranja na negativne pojave i tendencije u studentskoj sredini, stalno pronalaženje novih idejnih rješenja u propagiranju kulturnih vrijednosti, stvaranje tradicija i tradicionalnih manifestacija, što će sve potvrđivati vitalnost i zrelost pojedine akademske cjeline.

Pri tome ne treba zaobraviti da inicijativa samo naznačena, izrečena, tako reći maštana, ne može da navede na reagiranje, nego naprotiv na nepovjerenje prema stvarnoj akciji i zbog opće pasivnosti može da prouzrokuje njen neuspjeh. Student koji čak i odlično ispunjava svoje obaveze ne mora svoje slobodno vrijeme nužno koristiti u angažiranju na svom intelektualnom razvoju. Stav prema iskorištavanju slobodnog vremena je rezultat navika, sredine, prilika i sve su manje mogućnosti da se on izmijeni tokom godina. Studij je za to još pravo vrijeme i uloga pojedinaca koji inspiriraju i iniciraju sredinu posebno je važna baš zbog vrijednosti neposrednog kontakta.

Izražene tvrdnje zato se ne smiju tumačiti kao nezadovoljstvo činjenicom da naš student nije u stanju da se otrgne od polovičnosti i nezainteresiranosti i dovede do totalne angažiranosti. Na tom nivou, sasvim bi sigurno prestale da djeluju razorne navike uvriježene u nama koje prate svaku akciju, a to je »pogled sa strane«. Ovo ne bi također trebalo da rezultira mišljenjem po kome bi tematika angažiranja, a posebno mogućnosti angažiranja u zacrtanim okvirima bila umrtvljena, a njeno realiziranje izvedeno prema strogo utvrđenim pretpostavkama. Kretanja mladih nisu uvijek ni logična ni mehanička, te ne podliježu sasvim kontroli, a treba znati da su veoma često kontradiktorna i suprotstavljena subjektivno idealiziranoj želji i redu.

U tom smislu impulsi nas mladih čine tematiku angažiranja stalno interesantnom, nepresušnom, mnogopredmetnom i poistovećuju je s našim životnim stremljenjima.

Ma kako mi priželjkivali idealan odnos prema humanističkim vrednotama, prema angažiranju na tom planu, prema stvaranju jedne dinamične sredine s plemenitim sadržajem neprestanog kulturnog interesa, mi to ne možemo stvoriti vidljivo i definitivno. Za nas je taj proces nesaglediv, mi u njemu tek sudjelujemo a možda je to korisno, jer nas ne lišava stvaralačke hrabrosti i požrtvovanja koje mora da bude veće nego što bi bilo zadovoljstvo sa saznanjem da je to realizirano.

Napor da se dosegnu vrijednosti omogućuje nam da izbjegnemo skamenjene fraze, pasivnost i učmalost, sumnjive vrijednosti lake zabave i lakih ideala, koje nam naše vrijeme, kao i svako drugo, na žalost dovoljno pruža. Ta unutarnja previranja izazvana novim vrednovanjima dovode do kvalitetno drugačijeg stanja, u kome će se afirmirati promjene u nama, na fakultetu, sveučilištu, društvu.

Izolirana borba i pojedinačan uspjeh svakog takvog mladog pojedinca u djelovanju na svoju okolinu ne znači za njega nešto posebno, bar ne toliko da bi bile zadovoljene sve njegove unutrašnje potrebe, mada ga ni neuspjeh ne bi smio omesti i zausta-

viti od daljeg traganja — jer samo kroz nove uspjehe, dalje borbe i rezultate može dobiti satisfakciju za svoja nastojanja da uočava u svojoj sredini prave probleme (pa ma koliko mučni bili), da ih prati u svim njihovim metamorfozama i da im se suprotstavlja. Naravno, tu treba oštro lučiti mlade karijeriste koji po raznim funkcijama unutar studentske organizacije djeluju i penju se više manje po inerciji na razne za studentsku zajednicu važne dužnosti — od savjesnih pojedinaca koji shvaćaju svu ozbiljnost problema mladih ljudi na studijama, iz svih krajeva zemlje, kojima treba daleko više pružiti nego što su to predavanja na njihovim fakultetima, koji moraju osjetiti to svoje studiranje ne samo kao četve-rogodišnje akumuliranje znanja nego i kao snažan humanistički preobražaj. Mada će uvijek, s obzirom na praktične razloge, biti više prvih nego drugih, u sveukupnom ne znači da će njihova uloga ikada postati dominantna.

Svaki student je potencijalni borac za kulturni preobražaj i napredak naše zemlje i kao takav vrijedan i neophodno potreban našoj dinamičnoj zajednici u njenom razvitku. Za svakog pojedinog treba se i boriti, omogućiti mu da prihvati socijalističke norme: odgovornost i svijest o svojoj ulozi. Mjesto za to je sveučilište i svi njegovi svjesni i humanistički odgojeni članovi, koji svojim neprestanim stvaralačkim zalaganjem moraju stvarati neophodne realne i kvalitetno nove uvjete za ostvarenje višeg kulturnog nivoa.